

ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น
กรณีความรับผิดของตัวการอันเกิดจากการกระทำละเมิดของตัวแทน
The Liability for Torts Committed by Another Person,
Specifically in the Case of the Principal's Liability Arising
from the Tortious Act of the Agent

นฤพล เมนไสสง¹,
ธิดารัตน์ ชีณะเกท², ทองพูล ศิริโท³
และ จำนงค์ ร่มเย็น⁴,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3,4}
Naruephol Mainthaisong¹,
Tidarat Cheenapate², Thongpoon Siritho³
and Chamnong Romyen⁴
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus^{1,2,3,4}
Corresponding Author, Email: minimallawyer@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความรับผิดทางละเมิดระหว่างตัวการและตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 15 ตัวแทน โดยสัญญาตัวแทนเกิดขึ้นโดยการแสดงเจตนาของบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าตัวแทน มีอำนาจกระทำการแทนบุคคลอื่นคนหนึ่งเรียกว่าตัวการ และตกลงกระทำการนั้นไม่ว่าจะเป็นตั้งแต่งแสดงออกชัดหรือโดยปริยายก็ได้ตามมาตรา 797 และอาจเกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย เช่น ตัวแทนจำเป็นหรืออุกฉินตามมาตรา 802 ตัวแทนไม่เปิดเผยชื่อตามมาตรา 806 ตัวแทนเจตตามตรา 821 ตลอดจนการให้สัตยาบันแก่การกระทำที่ยื่นนอกขอบอำนาจหรือปราศจากอำนาจของตัวแทนตามมาตรา 823 เมื่อตัวแทนได้กระทำการภายในขอบอำนาจแล้ว ตัวการต้องมีความผูกพันรับผิดในกิจการทั้งหลายที่ตัวแทนได้ทำไปภายในขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทนทั้งความรับผิดตามสัญญาตัวแทนและความรับผิดทางละเมิดตามมาตรา 420, 820 มาตรา 427 แล้วแต่กรณี โดยความรับผิดทางละเมิดจากการที่ตัวแทนกระทำการภายในขอบอำนาจนั้น ตัวแทนยังต้องรับผิดต่อบุคคลภายนอกผู้เสียหายเป็นการส่วนตัว และตัวการจะต้องร่วมรับผิดในการกระทำของนั้นต่อบุคคลภายนอกผู้เสียหายนั้นด้วย และเมื่อตัวการได้รับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอก

* ได้รับบทความ: 16 ตุลาคม 2025; แก้ไขบทความ: 21 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2569

ไปแล้ว ย่อมมีสิทธิไล่เบี้ยเรียกให้ตัวแทนของตนชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามจำนวนที่ตัวการได้ชำระให้แก่บุคคลภายนอกนั้นได้ โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของนายจ้างและลูกจ้างตามมาตรา 425, 426 ประกอบมาตรา 427 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

คำสำคัญ: ตัวการ; ตัวแทน; ความรับผิดทางละเมิด

Abstract

This academic article aims to study tort liability between the principal and agent under the Civil and Commercial Code, Book 3, Specific Contracts, Title 15, Agency. The agency contract arises from the intention of one person, known as the agent, who is authorized to act on behalf of another person, known as the principal. This agreement may be expressed explicitly or implicitly, as provided in Section 797. It may also arise from legal effects, such as necessary or emergency agency under Section 802, undisclosed agency under Section 806, and secret agency under Section 821, as well as ratifying actions beyond the agent's authority or outside the scope of the agency under Section 823. When the agent acts within the scope of authority, the principal is bound to be liable for all the actions taken by the agent within that scope, both for contractual liability under the agency agreement and tort liability under Sections 420, 820, and 427, as the case may be. Regarding tort liability for actions taken by the agent within the scope of authority, the agent is personally liable to the third-party victim, and the principal must share the responsibility for that action with the victim. If the principal has paid compensation to the third-party victim, the principal has the right to seek reimbursement from the agent for the amount paid to the third party. The Civil and Commercial Code provides that the provisions regarding the tort liability of employers and employees under Sections 425, 426, and Section 427 may apply analogously.

Keywords: Principal; Agent; Tort Liability

บทนำ

กฎหมายลักษณะละเมิดมีบัญญัติไว้ในบรรพ 2 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ เพราะการกระทำละเมิดเป็นมูลแห่งหนี้อย่างหนึ่งเช่นเดียวกับลักษณะสัญญา จัดการงานนอกสั่ง ล่ามมิควรได้ ซึ่งบัญญัติอยู่ในบรรพ 2 ด้วย โดยความรับผิดเพื่อละเมิดเป็น “นิติเหตุ” ซึ่งถือเป็นเหตุการณ์ที่กฎหมาย

บัญญัติให้บุคคลต้องรับผิด (ไพจิตร ปุญญพันธุ์, 2544 : 1) ความรับผิดเพื่อละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” ความรับผิดเพื่อละเมิดตามมาตรา 420 เป็นแม่บทลักษณะละเมิดที่ได้บัญญัติถึงการกระทำนั้นต้องก่อให้เกิดความเสียหาย จึงจะเป็นการกระทำละเมิดอันเกิดจากการล่วงละเมิดหน้าที่ (breach of a duty) มิใช่การใช้สิทธิและหน้าที่นั้น กฎหมายได้กำหนดไว้ในเบื้องต้นซึ่งหน้าที่นี้ เป็นหน้าที่ที่มีต่อบุคคลอื่นโดยทั่วไป (general) และการทำผิดหน้าที่นี้ ย่อมฟ้องเรียกเอาค่าเสียหายกันได้ โดยที่ว่าเป็นการล่วงละเมิดหน้าที่นั้น หมายความว่า บุคคลทั่วไปย่อมมีสิทธิที่จะมีให้ใครมาทำละเมิด ผู้ใดมาทำการใดซึ่งเป็นการล่วงละเมิดของเรา จึงเป็นการผิดหน้าที่ที่มีต่อเรา ย่อมเป็นละเมิดต่อเรา (ไพจิตร ปุญญพันธุ์, 2544 : 1)

ซึ่งตามบทบัญญัติดังกล่าว พอสรุปใจความของละเมิดได้ว่า หมายถึง การกระทำผิดกฎหมายโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้กระทำความผิดต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยละเมิดนั้นจะต้องเป็นการกระทำผิดต่อกฎหมายและเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น แต่หากมีการกระทำผิดต่อกฎหมาย แต่ไม่เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น หรือ เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นแต่การกระทำนั้นไม่ผิดกฎหมาย ย่อมไม่เป็นละเมิด เช่น

ก) นายแดงใช้ปืนยิงนายดำถึงแก่ความตาย การกระทำของนายแดงเป็นการกระทำผิดต่อกฎหมาย และเกิดความเสียหายแก่นายดำ เป็นละเมิด

ข) นายแดงใช้ปืนยิงนายดำโดยเจตนาฆ่า แต่กระสุนด้าน การกระทำของนายแดงเป็นการกระทำผิดต่อกฎหมายฐานพยายามฆ่าผู้อื่น แต่ไม่เกิดความเสียหายแก่นายดำไม่เป็นละเมิด

ค) จำเลยปิดกั้นหนองเอกชน เพื่อป้องกันมิให้ผักตบชวาไหลเข้าไปเป็นอุปสรรคแก่การจับปลาในหนอง ผักตบชวาจึงไหลลอยตามน้ำเข้ามาของโจทก์ ทำให้ข้าวในนาโจทก์เสียหาย การกระทำของจำเลยไม่ผิดกฎหมาย แม้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ ก็ไม่เป็นละเมิด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 964/2496)

การกระทำที่เป็นละเมิดตามมาตรา 420 เป็นหลักทั่วไปของการกระทำที่เป็นละเมิด มีหลักสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ต้องเป็นการกระทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย 2) กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ และ 3) เป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย (ศักดิ์ สมองชาติ, 2551 : 1-2)

โดยปกติการกระทำละเมิดนั้น บุคคลย่อมรับผิดในผลแห่งละเมิดอันเกิดจากการกระทำเฉพาะของตนเอง แต่มีบางกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเพื่อการละเมิดของบุคคลอื่นที่ตนเองมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการงาน หรือมีหน้าที่ควบคุมดูแล หรือมีส่วนในการกระทำผิดด้วย ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 425-432 ซึ่งในบทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะความรับผิด

เพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น “กรณีตัวการรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตัวแทน” ตามมาตรา 427 เท่านั้น

โดยที่บทบัญญัติมาตรา 427 บัญญัติให้นำความรับผิดเพื่อละเมิดกรณีนายจ้างรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของลูกจ้าง ตามบทบัญญัติมาตรา 425 และ 426 มาบังคับแก่ตัวการและตัวแทนโดยอนุโลม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องนำหลักความรับผิดเพื่อละเมิดกรณีนายจ้างต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของลูกจ้าง มาอธิบายประกอบความเข้าใจโดยสังเขปด้วย ดังนี้

ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น กรณี นายจ้างรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของลูกจ้าง

หลักกฎหมายมีว่า “He who breaks must pay” หมายความว่า “บุคคลผู้ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นต้องรับผิดชอบ” หรือ ตรงกับคำกล่าวที่ว่า “ใครทำกรรมใดย่อมต้องรับผิดชอบในผลของกรรมนั้น” ไปตามหลักกฎหมายอาญาที่ว่าบุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้ “กระทำไปตามหลักความรับผิดเพื่อละเมิด คือ ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากของตนเอง” ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาที่ต่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาทในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา”

อย่างไรก็ดี ในบางกรณีอาจปรากฏว่าการกระทำละเมิดและรู้ตัวผู้กระทำละเมิดอันสามารถเอาผิดกับเขาได้อยู่ แต่บุคคลนั้นกลับเป็นบุคคลที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะความเขลาเบาปัญญาหรือความอ่อนเยาว์หรือเพราะความยากจน เช่นนี้ ผู้เสียหายก็อาจจะไม่ได้รับการชดเชยใหม่ทดแทน เพราะไม่ทราบว่าจะบังคับเอากับบุคคลเหล่านั้นได้อย่างไร ในทำนองนี้ถือว่าหลุดจากปัญหานี้ และเมื่อเจตนารมณ์ของกฎหมายละเมิด คือ การเยียวยาความเสียหายให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิมให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ กฎหมายจึงต้องหาทางให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยความเสียหายให้ได้ ด้วยเหตุดังกล่าว จึงต้องมีการกำหนดความรับผิดเพื่อละเมิดขึ้นไว้ในกฎหมาย คือ กำหนดให้บุคคลอื่น ซึ่งแม้เขาจะมิได้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจในเหตุละเมิดด้วยเลย ต้องมาร่วมรับผิดชอบกับบุคคลผู้กระทำละเมิดซึ่งไม่มีความสามารถในการชดเชยความเสียหายนั้น ความรับผิดของบุคคลเพื่อละเมิดในกรณีเช่นนี้ จึงเป็นความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น และกฎหมายที่กำหนดความรับผิดนี้ไว้ คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับความรับผิดของนายจ้างตามมาตรา 426 ความรับผิดของตัวการตามมาตรา 427 ความรับผิดของบิดามารดาผู้อนุบาลตามมาตรา 429 และความรับผิดของครูบาอาจารย์หรือผู้อนุบาลตาม มาตรา 430 (สมาลี วงษ์วิจิต, 2548 : 137) เป็นต้น

การที่กฎหมายบัญญัติให้บุคคลต้องรับผิดชอบเพื่อการกระทำละเมิดของบุคคลอื่นนั้น ไม่ใช่เป็นการปลดเปลื้องความรับผิดชอบให้แก่ผู้กระทำละเมิดโดยตรง ผู้กระทำละเมิดจึงยังคงต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเองด้วย โดยในส่วนของความรับผิดชอบของนายจ้างกับลูกจ้างนั้น กฎหมายกำหนดให้นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำไปโดยวิธีการที่จ้าง และเมื่อนายจ้างซึ่งได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อละเมิดอันลูกจ้างได้ทำนั้นไปแล้ว ก็ชอบที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้างนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 425 และ มาตรา 426 และในส่วนของความสัมพันธ์กรณีความรับผิดชอบของตัวการเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของตัวแทนระหว่างตัวการตัวแทนนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 427 นั้น บัญญัติให้นำมาตรา 425 และ 426 มาใช้บังคับแก่ตัวการและตัวแทนด้วยโดยอนุโลม

1. ความรับผิดชอบของนายจ้าง

มาตรา 425 บัญญัติไว้ว่า “นายจ้างต้องร่วมกันรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิด ซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้างนั้น”

นายจ้างและลูกจ้างมีความสัมพันธ์กันตามสัญญาจ้างแรงงาน (มาตรา 575) นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้าง ก็เฉพาะแต่ในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้างนั้น กล่าวคือ

1.1 ลูกจ้างกระทำละเมิดต่อบุคคลอื่น นายจ้างจะต้องรับผิดชอบกับลูกจ้างก็ต่อเมื่อลูกจ้างได้กระทำละเมิดต่อบุคคลอื่น หากลูกจ้างกระทำละเมิดต่อนายจ้างก็ต้องรับผิดชอบต่อนายจ้างตามมาตรา 420 โดยไม่ต้องนำมาตรา 425 มาพิจารณา เมื่อการกระทำของลูกจ้างเป็นละเมิดต่อบุคคลอื่น ผู้เสียหายอาจจะฟ้องทั้งนายจ้างและลูกจ้าง หรือคนใดคนหนึ่งให้รับผิดชอบก็ได้ แล้วแต่จะเลือก

1.2 ลูกจ้างกระทำละเมิดในระหว่างที่เป็นลูกจ้าง กล่าวคือ ลูกจ้างกับนายจ้างต้องมีความสัมพันธ์กันตามสัญญาจ้างแรงงาน และความสัมพันธ์กันนั้นยังไม่สิ้นสุด โดยลักษณะของลูกจ้างนั้นมีลักษณะดังนี้

1) ลูกจ้างต้องได้รับสินจ้างหรือค่าจ้างจากนายจ้าง การที่บุคคลทำการงานให้แก่บุคคลอื่น ถ้าตามพฤติการณ์ไม่อาจคาดหมายได้ว่าเป็นการทำให้เปล่า ก็ถือว่ามีความจำเป็นจะให้สินจ้าง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1139-1141/2524, 2048/2526) สินจ้างนั้นจะมีกำหนดจ่ายเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน หรือรายปีก็ได้ หรือจ่ายสินจ้างเป็นรายเที่ยวที่ขับรถทำงานก็ถือว่าเป็นลูกจ้าง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3834/2524, 3370-3371/2535) หรือจ่ายแบบเหมาค่าแรง ก็ยังถือว่าเป็นจ้างแรงงาน ซึ่งนายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2336/2523, 722/2528)

2) ลูกจ้างต้องทำงานให้นายจ้างและอยู่ใต้บังคับบัญชาของนายจ้าง กล่าวคือ ลูกจ้างต้องทำงานให้นายจ้างและกระทำการตามคำสั่งของนายจ้าง แม้นายจ้างจะส่งให้ลูกจ้างไปทำงานให้แก่บุคคลอื่น เช่น นายจ้างส่งให้ลูกจ้างขับรถยนต์ไปรับใช้ในงานวันเกิดของผู้ว่าราชการจังหวัด

เมื่อลูกจ้างทำละเมิดต่อบุคคลอื่น นายจ้างก็ต้องร่วมรับผิดชอบเพราะถือว่าอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของนายจ้าง และทำกิจการงานให้นายจ้าง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4270/2528)

1.3 ลูกจ้างกระทำละเมิดในทางการที่จ้าง การที่ลูกจ้างได้กระทำไปนั้น ต้องเป็นการปฏิบัติงานที่จ้างลุล่วงไป และเหตุที่เกิดขึ้นเป็นผลการปฏิบัติงานนั้น อันถือเป็นการกระทำละเมิดในทางการที่จ้างของนายจ้าง หากลูกจ้างได้กระทำละเมิดในเป็นผลจากการปฏิบัติงานในหน้าที่แล้ว วิธีปฏิบัติงานของลูกจ้างจะเป็นการจงใจละเมิด หรือประมาทเลินเล่อ หรือโดยไม่สุจริตเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวของลูกจ้าง หรือโดยฝ่าฝืนคำสั่งของนายจ้าง ก็เป็นแต่วิธีการปฏิบัติงานที่ไม่ชอบ ก็ตาม ก็ยังเป็นการปฏิบัติงานในหน้าที่ ก็ยังเป็นการกระทำในทางการที่จ้างของนายจ้างเช่นเดียวกัน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1656-1559/2498 ลูกจ้างมีหน้าที่ซบถยนต์รับจ้างบรรทุกของในระหว่างทางลูกจ้างได้ให้ผู้อื่นอาศัยโดยสารรถยนต์มาด้วย และได้ซบรถโดยประมาททำให้รถคว่ำ ผู้ที่โดยสารมาด้วยได้รับบาดเจ็บ นายจ้างย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับลูกจ้างผู้กระทำละเมิดด้วย (ถือว่าอยู่ในทางการที่จ้าง)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1484/2499 นายจ้างใช้ให้ลูกจ้างนำมะพร้าวไปส่งแก่ผู้ซื้อ ในระหว่างส่งมะพร้าวแก่กันนั้น ผู้ซื้อได้เถียงว่าลูกจ้าง ลูกจ้างโกรธจึงชกต่อยผู้ซื้อบาดเจ็บ ดังนี้ ถือว่าเป็นเหตุการณ์อีกเรื่องหนึ่ง มิใช่กิจการที่นายจ้างได้มอบให้ลูกจ้างไปกระทำ นายจ้างไม่ต้องรับผิดชอบละเมิดร่วมกับลูกจ้าง (ถือว่าอยู่นอกทางการที่จ้าง)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5052/2542 จำเลยเป็นนายจ้างทำสัญญารักษาความปลอดภัยให้แก่ทรัพย์สินของผู้เสียหาย ลูกจ้างของจำเลยซึ่งทำหน้าที่รักษาความปลอดภัย ได้ซบรถยนต์ของผู้เสียหายไปหาเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาต และประมาทเลินเล่อทำให้รถยนต์เสียหาย ถือว่าเป็นการกระทำในทางการที่จ้างของจำเลย จำเลยต้องรับผิดชอบร่วมกับลูกจ้างด้วย (อยู่ในทางการที่จ้าง) (ศักดิ์ สนองชาติ, 2551, 100-105)

แนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาเกี่ยวกับการที่ลูกจ้างซบรถยนต์ของนายจ้างไปแล้วเกิดกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก

1) เมื่อเริ่มต้นลูกจ้างได้ซบรถไปปฏิบัติงานในหน้าที่ หรืองานที่ได้รับมอบหมายถือว่า “อยู่ในทางการที่จ้าง” ตลอดไปจนกว่าจะปฏิบัติงานเสร็จสิ้น แม้จะล่วงเลยเวลาปฏิบัติงานก็ตาม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2115/2517 จำเลยที่ 1 ได้ซบรถยนต์ของจำเลยที่ 2 คันที่เกิดเหตุรถชนกัน ไปปฏิบัติงานในหน้าที่ของจำเลยที่ 2 มาตั้งแต่ก่อนวันเกิดเหตุ โดยไม่ปรากฏว่าผู้บังคับบัญชาของจำเลยที่ 1 ทักท้วง ถือได้ว่าจำเลยที่ 1 ได้ซบรถยนต์ในทางการที่จ้างของจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 2 จะอ้างว่าได้ว่าจ้างจำเลยที่ 1 ให้ทำงานในด้านอื่นไม่มีหน้าที่ซบรถยนต์นั้น ซึ่งเป็นระเบียบข้อบังคับอันเป็นเรื่องภายในของจำเลยที่ 2 จะอ้างมาต่อสู้หรือชี้ยันบุคคลภายนอกไม่ได้

หลังจากเลิกงานขนน้ำเพื่อช่วยเหลือชาวเขาอันเป็นการงานในทางหน้าที่จ้างของจำเลยที่ 2 แล้ว จำเลยที่ 1 ยังมีได้เอารถเข้าเก็บแต่ได้ขับไปที่แห่งอื่นจนกระทั่งเกิดเหตุชนรถยนต์ของทางราชการทหารอากาศ เป็นเหตุให้บุตรโจทก์ถึงแก่ความตาย ดังนี้ แม้จะเกิดเหตุหลังจากเลิกงานแล้ว ก็ถือว่ายังอยู่ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ตามทางหน้าที่จ้างของจำเลยที่ 2 เพราะการปฏิบัติหน้าที่ยังไม่เสร็จสิ้นโดยอยู่ในระหว่างที่จำเลยที่ 1 จะต้องนำรถยนต์มาเก็บที่สำนักงานของจำเลยที่ 2 ผู้เป็นนายจ้าง จำเลยที่ 2 ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดของจำเลยที่ 1 ด้วย

2) เมื่อเริ่มต้น ลูกจ้างมิได้ขับรถไปเพื่อปฏิบัติงานในหน้าที่หรืองานที่มอบหมาย แต่ขับรถไปเพื่อกิจธุระของตนเองหรือเพื่อผู้อื่น ถือว่าอยู่ “นอกทางหน้าที่จ้าง”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 603/2510 ลูกจ้างซึ่งมีหน้าที่ขับรถยนต์บรรทุกรับจ้างของนายจ้าง ได้ขับรถบรรทุกของบุคคลอื่นที่มาฝากนายจ้างไว้เพื่อไปเที่ยวงานวัดในตอนกลางคืน แม้นายจ้างจะรู้เห็นยินยอมด้วยก็หาใช่เป็นเรื่องที่ลูกจ้างขับรถไปในการที่จ้างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 ไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1772/2512 ลูกจ้างมีหน้าที่ขับรถยนต์ เมื่องานเลิกแล้วได้ขับรถยนต์ของนายจ้าง (กรมโยธาเทศบาล) บรรทุกเครื่องครัวของคนงานอีกคนหนึ่งเอาไปส่งยังบ้านพี่สาวของคนงานนั้นอันเป็นกิจธุระส่วนตัว โดยไม่ได้รับอนุญาต จากผู้มีหน้าที่ควบคุมดูแลรถยนต์ แล้วไปชนบุตรของโจทก์ตาย การละเมิดนี้ไม่ใช่การกระทำในทางหน้าที่จ้าง นายจ้างไม่ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดด้วย

3) การที่ลูกจ้างขับรถไปปฏิบัติงานในหน้าที่หรืองานที่มอบหมายนั้น ความประพฤติดของลูกจ้างในการปฏิบัติงาน แม้จะฝ่าฝืนคำสั่งของนายจ้าง ก็ถือว่า “อยู่ในทางหน้าที่จ้าง” นายจ้างจะอ้างคำสั่ง หรือระเบียบภายในมาแก้ตัวต่อบุคคลภายนอกไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 501-504/2517 จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นลูกจ้างขับรถของจำเลยที่ 1 ได้รับคำสั่งจากจำเลยที่ 1 ให้ขับรถบรรทุกน้ำมันไปส่งที่เวียงจันทน์ ประเทศลาว โดยใช้เส้นทางถนนพหลโยธินและถนนมิตรภาพไปถึงจังหวัดหนองคาย แต่หลังจากส่งน้ำมันเสร็จ ขากลับจำเลยที่ 2 ขับรถมาถึงจังหวัดนครราชสีมาแล้วก็แยกเข้าถนนสายนครราชสีมา-กบินทร์บุรีโดยไม่ใช้เส้นทางเดิมอันเป็นการฝ่าฝืนคำสั่งและระเบียบของจำเลยที่ 1 แล้วเกิดเหตุชนกับรถยนต์อื่นที่ แม้จำเลยที่ 2 จะขับรถออกนอกเส้นทาง ก็ยังถือได้ว่าการปฏิบัติงานของจำเลยที่ 2 ที่ได้กระทำไปนั้นอยู่ในทางหน้าที่จ้างของจำเลยที่ 1 ผู้เป็นนายจ้างจำเลยที่ 1 จะอ้างคำสั่งหรือระเบียบภายในขึ้นต่อสู้บุคคลภายนอกหาได้ไม่ จำเลยที่ 1 จึงต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 2 ในผลแห่งละเมิดด้วย (อ้างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1716-1717/2503)

4) กระทำต่อเนื่องกับงานในหน้าที่หรืองานที่มอบหมายถือว่า “เป็นการกระทำในทางหน้าที่จ้าง” ด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1217/2508 รถเบรคแตกคนขับจึงขับรถนั้นไปซ่อมเบรคโดยนายจ้างไม่ได้ใช้ แล้วเกิดชนกับรถของโจทก์ขึ้น เช่นนี้ ถือได้ว่าคนขับกระทำความในทางที่จ้าง นายจ้างจะต้องร่วมรับผิดชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 574/2515 คนขับรถยนต์ลูกจ้างของกรมทางฯ ขับรถยนต์ของกรมทางฯ ซึ่งเป็นรถประจำตำแหน่งของแขวงกรมทางไปลองเครื่องยนต์ เพื่อประโยชน์ในการใช้งานได้ดี ตั้งแต่เวลา 15 นาฬิกาอันเป็นเวลาราชการรถยนต์เกิดน้ำมันตัน คนขับต้องแก้เครื่องอยู่จนเวลา 19 นาฬิกา แล้วขับต่อมาจนชนคนตายโดยประมาท ถือได้ว่าคนขับกระทำความในทางที่จ้างของกรมทางฯ

5) ระหว่างปฏิบัติงานในหน้าที่หรืองานที่มอบหมาย ลูกจ้างขับรถยนต์หันเหเลกลไปทำธุระส่วนตัว ก็ถือว่าอยู่ในทางที่จ้าง ถ้าปรากฏว่า

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1805/2508 ลูกจ้างได้ขับรถยนต์ของนายจ้างตามทางที่จ้าง ตอนขากลับลูกจ้างได้นำรถกลับไปบ้าน แล้วจะนำไปเก็บยังโรงรถของนายจ้าง ระหว่างนั้นรถได้ชนกับรถของผู้อื่นเสียหาย ดังนั้นนายจ้างต้องรับผิดชอบร่วมกับลูกจ้างด้วย เพราะการที่ลูกจ้างจะขับรถไปทางไหนย่อมอยู่ในความคิดของลูกจ้างอันเป็นการสะดวกและเหมาะสม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 722/2508 การที่ลูกจ้างขับรถยนต์ไปส่งของตามคำสั่งของนายจ้างเสร็จแล้วขับรถไปธุระส่วนตัวโดยนายจ้างไม่ทราบ จากนั้นจึงขับรถจะกลับมาร้านนายจ้างโดยเปลี่ยนเส้นทางจากกลับระหว่างทางไปชนรถของผู้อื่นเสียหายซึ่งเป็นการละเมิดเช่นนี้ ถือว่ายังเป็นการกระทำความในทางที่จ้าง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1716-1717/2503 จำเลยที่ 2 ผู้เป็นนายจ้างใช้จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นคนรถให้ขับรถไปรับหัวหน้าคนงานที่ถนนลาดพร้าวมาปฏิบัติงานที่บริษัทโชคชัย ถนนราชวิถีเมื่อจำเลยที่ 1 ขับรถออกไปแล้วได้เอารถไปเอากางเกงที่ตัดไว้ที่ตลาดบางแคเสียก่อน ระหว่างทางไปชนคนตาย 1 คน บาดเจ็บ 1 คน ดังนี้ จำเลยที่ 2 ผู้เป็นนายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบด้วย (ประชุมใหญ่ ครั้งที่ 36/2503) (ศักดิ์ สนองชาติ, 2551 : 101-102)

2. นายจ้างจะรับผิดชอบเฉพาะมูลหนี้ละเมิดและรับผิดชอบโดยจำกัด กล่าวคือ

2.1 นายจ้างจะร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างแต่เฉพาะในมูลหนี้ละเมิด ดังนั้น ถ้ามูลหนี้ละเมิดระงับ เช่น ผู้เสียหายปลดหนี้ให้แก่ลูกจ้าง หรือทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับลูกจ้าง อันเป็นเหตุให้มูลหนี้ระงับ ความรับผิดชอบของนายจ้างย่อมระงับสิ้นไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1399/2526, 2478/2526)

แต่ถ้าลูกจ้างเพียงแต่ทำหนังสือรับสภาพหนี้ หรือสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำนั้นใช้ไม่ได้ เพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง มูลหนี้ละเมิดไม่ระงับสิ้นไป นายจ้างยังคงต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 296/2508, 2366/2517, 1579/2525)

2.2 ความรับผิดชอบของนายจ้างจำกัดไม่เกินกว่าลูกจ้าง ถ้าศาลมีคำพิพากษาให้ลูกจ้างรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนยุติเป็นจำนวนเท่าใด ผู้เสียหายจะฟ้องหรืออุทธรณ์ หรือฎีกาให้นายจ้างรับผิดชอบเกินกว่าจำนวนที่ลูกจ้างต้องรับผิดชอบไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2404/2524 (ป))

โจทก์ฟ้องนายจ้างให้ร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดของ ก. ลูกจ้าง แต่ทางนำสืบข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าเป็นการทำละเมิดของ ข. ลูกจ้างอีกคนหนึ่ง ศาลจะพิพากษาให้ ก. รับผิดชอบ ต้องยกฟ้อง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 439/2545) (ศักดิ์ สมองชาติ, 2551 : 105-113)

3. สิทธิไล่เบี้ยของนายจ้าง

มาตรา 426 นายจ้างซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อละเมิดอันลูกจ้างได้ทำนั้น ชอบที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้างนั้น

จากบทบัญญัติมาตรา 426 ดังกล่าว เมื่อนายจ้างได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อละเมิดที่ลูกจ้างได้ทำไปแล้ว มีสิทธิที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้างจนเต็มจำนวน เพราะความเสียหายเกิดจากการกระทำของลูกจ้าง ลูกจ้างจะขอเฉลี่ยความรับผิดชอบกับนายจ้างไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1712/2527)

ถ้านายจ้างยังไม่ชำระค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลภายนอก นายจ้างก็ไม่มีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ลูกจ้างโจทก์ซึ่งเป็นนายจ้างของ บ. ผู้ตาย จะเรียกให้ บ. ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่ บ. ก่อให้เกิดขึ้นแก่บุคคลภายนอกในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ในทางการที่จ้างได้ โจทก์จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกไปนั้น จึงจะมีสิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนที่โจทก์ชดใช้แก่บุคคลภายนอกไปแล้ว คืบจากลูกจ้างได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 426 เมื่อโจทก์ยังไม่ได้ชำระหนี้ให้แก่บุคคลภายนอก โจทก์จึงยังไม่มีอำนาจฟ้องให้จำเลยในฐานะทายาทของ บ. ชดใช้นี้ดังกล่าวให้แก่โจทก์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3373/2545)

สิทธิที่นายจ้างจะเรียกเอาจากลูกจ้างเรียกว่า “สิทธิไล่เบี้ย” หมายความว่า เรียกร้องเอาค่าเสียหายเป็นลำดับไปจนถึงคนสุดท้าย แต่สิทธิไล่เบี้ยของนายจ้างตามมาตรา 426 จำกัดเฉพาะค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดนายจ้างได้ใช้ให้แก่ผู้เสียหายไป รวมถึงดอกเบี้ยนับแต่วันทำละเมิดจนกว่าจะชำระเสร็จสิ้นให้แก่นายจ้างด้วย กล่าวคือ นายจ้างได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปเท่าไร ก็มีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ลูกจ้างได้เพียงเท่านั้น ส่วนค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีอันนายจ้างได้เสียไป ไม่ใช่ค่าสินไหมทดแทน นายจ้างจึงไล่เบี้ยเอาแก่ลูกจ้างไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 648/2522) (ศักดิ์ สมองชาติ, 2551 : 113-114)

ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของตัวการอันเกิดจากการกระทำของตัวแทน

กฎหมายลักษณะตัวแทนเป็นเอกเทศสัญญาชนิดหนึ่ง ซึ่งบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 797-844 กฎหมายตัวแทนมีความสำคัญโดยเฉพาะทางธุรกิจสมัยใหม่ เนื่องจากเป็นหลัก

ที่ยอมรับให้บุคคลหนึ่งสามารถทำแทนบุคคลอีกคนหนึ่ง และกฎหมายถือว่ามีผลเสมือนเป็นการกระทำของบุคคลนั่นเอง

สัญญาตัวแทนสามารถเกิดขึ้นได้โดยการแสดงเจตนาของคู่สัญญาไม่ว่าโดยชัดแจ้ง หรือปริยาย นอกจากนี้ สัญญาตัวแทนยังอาจเกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย และโดยการให้สัตยาบันของตัวการในการกระทำที่อยู่นอกขอบอำนาจ หรือปราศจากอำนาจของตัวแทน โดยสัญญาตัวแทนมีบุคคลที่เกี่ยวข้องในสัญญาสามฝ่าย คือ ตัวการ ตัวแทน และบุคคลภายนอก กฎหมายตัวแทนไม่ได้กำหนดให้บุคคลภายนอกเป็นองค์ประกอบของความสมบูรณ์ของสัญญาการตั้งตัวแทนเพื่อให้ตัวแทนมีอำนาจทำแทนตัวการในการติดต่อกับบุคคลภายนอก ดังนั้น บุคคลภายนอกจึงเป็นเพียงวัตถุประสงค์ในการตั้งตัวแทนและเป็นที่เข้าใจได้ว่าตั้งตัวแทนไว้เพื่อการใด สัญญาตัวแทนจึงจำเป็นต้องมีบุคคลภายนอกในขณะเกิดสัญญา แต่ไม่ต้องถึงขนาดต้องระบุชี้ชัดว่าบุคคลภายนอกนั้นเป็นบุคคลใดโดยชัดแจ้งก็ได้ (ณัฐกานต์ เหลืองสุภาพรกุล, 2548)

ตัวแทนต้องทำการตามคำสั่งแสดงออกชัดหรือโดยปริยายของตัวการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 807 เมื่อตัวแทนกระทำการแทนตัวการภายในขอบอำนาจแล้ว ตัวการจะเกิดความผูกพันกับบุคคลภายนอกสำหรับการกระทำที่ตัวแทนได้กระทำต่อบุคคลภายนอก รวมทั้งความรับผิดชอบทางสัญญา และความรับผิดชอบทางละเมิด ความรับผิดชอบทางสัญญาเกิดขึ้นเมื่อตัวแทนได้กระทำการภายในขอบอำนาจในฐานะการเป็นตัวแทนกับบุคคลภายนอก โดยถือว่าตัวการนั้นได้เข้าทำสัญญานั้นด้วยตนเอง ดังนั้น ตัวการจึงต้องผูกพันรับผิดชอบตามสัญญากับบุคคลภายนอกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 820 ดังนี้ หากปรากฏว่า ความรับผิดชอบทางละเมิดเกิดจากการที่ตัวแทนกระทำละเมิดในขณะที่ทำไปภายในขอบอำนาจ ซึ่งตัวแทนคงต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายเป็นการส่วนตัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 812 และตัวการอาจต้องร่วมรับผิดชอบในการกระทำละเมิดนั้นต่อบุคคลภายนอกด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม กิจการที่ตัวแทนทำไปย่อมเป็นงานหรือกิจการของตัวการ เช่นเดียวกับงานที่ลูกจ้างทำไปย่อมเป็นงานหรือกิจการของนายจ้าง ทั้งตัวแทนต้องกระทำการตามคำสั่งของตัวการมาตรา 807 ทำนองเดียวกันกับลักษณะนายจ้างลูกจ้าง จึงมีเหตุผลอย่างเดียวกันที่ตัวการจะต้องรับผิดชอบแห่งละเมิดที่ตัวแทนได้ทำไปในการทำงานหรือกิจการของตัวการ

1. ลักษณะของตัวการตัวแทน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 797 บัญญัติว่า “อันว่าสัญญาตัวแทนนั้น คือ สัญญาซึ่งให้บุคคลคนหนึ่งเรียกว่าตัวแทน มีอำนาจทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าตัวการ และตกลงจะทำการดังนี้

อันความเป็นตัวแทนนั้นจะเป็นโดยแต่งตั้งแสดงออกชัดหรือโดยปริยายก็ย่อมได้”

การทำสัญญาตัวการตัวแทนเป็นเรื่องการมอบหมายให้ทำหน้าที่แทน หรือมอบหมายให้ทำงานหรือกิจการแทน อาจมีได้ 2 กรณี

(1) **ตัวแทนโดยชัดแจ้ง** คือ ตัวแทนโดยตั้งแต่งแสดงออกโดยชัดแจ้ง ซึ่งอาจจะมีการมอบหมายกันโดยชัดเจนว่าเป็นตัวแทนในกิจการใด โดยมากมักจะมอบหมายกันเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น หนังสือมอบอำนาจ ทำเป็นสัญญา แต่ก็อาจมอบหมายกันโดยชัดแจ้งด้วยวาจาก็ได้ ข้อสำคัญ คือ จะต้องมีการมอบหมายให้ทำกิจการงานใดโดยชัดเจนด้วย เช่น มอบอำนาจให้ไปทำสัญญาซื้อขายที่ดิน มอบอำนาจให้ไปทำสัญญาซื้อขายรถยนต์ เป็นต้น

(2) **ตัวแทนโดยปริยาย** คือ การอาศัยพฤติการณ์และการกระทำ การแสดงออกต่อบุคคลภายนอก ทำให้เป็นที่เข้าใจได้ว่าการมอบหมายให้บุคคลนั้นเป็นตัวแทนในกิจการนั้น ๆ เช่น

นายไก่อเห็นนายดำเดินผ่านมา นายไก่อถามนายดำว่าจะไปไหน นายไก่อตอบว่า จะไปร้านขายหนังสือหน้าปากซอย นายไก่อจึงบอกให้นายดำซื้อหนังสือพิมพ์กลับมาให้ด้วย นายดำไม่ได้พูดอะไร แต่กลับมาได้ซื้อหนังสือพิมพ์กลับมาให้ด้วย เช่นนี้ ถือเป็นตัวแทนโดยปริยาย จากพฤติการณ์และการปฏิบัติ

2. หลักความรับผิดเพื่อละเมิดของตัวแทนตาม มาตรา 427

มาตรา 425 นายจ้างต้องร่วมกันรับผิดกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิด ซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้างนั้น

มาตรา 426 นายจ้างซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อละเมิดอันลูกจ้างได้ทำนั้น ชอบที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้างนั้น

มาตรา 427 บทบัญญัติในมาตราทั้งสองก่อนนั้น ท่านให้ใช้บังคับแก่ตัวการและตัวแทนด้วยโดยอนุโลม

ความรับผิดเพื่อการกระทำละเมิดของบุคคลอื่น กรณีของตัวการรับผิดในการกระทำละเมิดของตัวแทนตามมาตรา 427 ที่กำหนดให้นำหลักกฎหมายเรื่องความรับผิดในการกระทำละเมิดของลูกจ้างตามมาตรา 425 และการใช้สิทธิไล่เบี้ยค่าสินไหมทดแทนที่นายจ้างได้ชำระแก่บุคคลภายนอกออกจากลูกจ้างตามมาตรา 426 มาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดของตัวการเพื่อการกระทำละเมิดของตัวแทนโดยอนุโลม ด้วย

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3116/2523 จำเลยที่ 2 ดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ของตน โดยยอมให้จำเลยที่ 1 นำรถแท็กซี่ออกวิ่งรับคนโดยสารในนามสหกรณ์แท็กซี่อิสระ จำกัด ซึ่งเป็นชื่อของจำเลยที่ 2 โดยเปิดเผย โดยจำเลยที่ 2 มีผลประโยชน์จากสมาชิกที่นำรถเข้าวิ่ง-ร่วม เท่ากับจำเลยที่ 2 เชิดให้จำเลยที่ 1 เป็นตัวแทนของจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 2 จึงต้องร่วมรับผิดต่อบุคคลภายนอกผู้สุจริต เสมือนว่าจำเลยที่ 1 เป็นตัวแทนของตนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 821 เมื่อจำเลยที่ 1 ขับรถไปกระทำละเมิดอันต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายให้โจทก์ จำเลยที่ 2 ต้องรับผิดร่วมด้วยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 427, 821

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2385/2518 จำเลยที่ 2 เจ้าของรถยนต์ขับเรือไม่เป็น ได้ใช้จำเลยที่ 1 ขับเรือโดยนั่งไปในเรือด้วย จำเลยที่ 2 เป็นตัวการต้องรับผิดชอบในละเมิดที่จำเลยที่ 1 ตัวแทนโดยปริยาย ได้ขับเรือโดยประมาทเลินเล่อ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4804/2533 จำเลยที่ 1 ขับรถของจำเลยที่ 2 ซึ่งเมาสุรา นั่งไปด้วยกัน ศาลพิจารณาว່ว่า จำเลยที่ 1 ขับรถอันเป็นกิจการของจำเลยที่ 2 แทนจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 1 จึงเป็นตัวแทนของจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นตัวการ จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นเจ้าของและครอบครองรถขณะเกิดเหตุ ย่อมต้องเป็นผู้รับผิดชอบในฐานะเป็นตัวการด้วยตามมาตรา 427 ประกอบมาตรา 797

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2258/2527 จำเลยที่ 3 ประกอบการขนส่งบุคคลเดินรถโดยสารประจำทาง ได้เช่ารถยนต์ของจำเลยที่ 2 มาใช้ในการเดินรถโดยสารของตน โดยมีจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นลูกจ้างของจำเลยที่ 2 เป็นคนขับ

ดังนั้น ถือได้ว่าจำเลยที่ 1 เป็นตัวแทนของจำเลยที่ 3 เมื่อจำเลยที่ 1 ขับรถยนต์โดยสารโดยประมาทจนโจทก์ได้รับบาดเจ็บ จำเลยที่ 3 ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการกระทำละเมิดของจำเลยที่ 1 ด้วย แม้ นายจ้างของโจทก์จะได้ออกเงินค่ารักษาพยาบาลให้แก่โจทก์ไปแล้ว ก็หาทำให้จำเลยที่ 1 ผู้กระทำละเมิดต่อโจทก์พ้นความรับผิดชอบในการชดเชยค่ารักษาพยาบาลไม่ โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องเรียกค่ารักษาพยาบาลจากจำเลยทั้งสามได้ (สุมาลี วงษ์จิตต์, 2548 : 170-171)

3. ความรับผิดชอบของตัวการในการกระทำละเมิดของตัวแทน (สิทธิไล่เบี้ย)

ในกรณีที่ตัวแทนกระทำการแทนตัวการไปแล้ว เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอก อันเป็นกรณีที่ตัวแทนนั้นได้กระทำการแทนภายในขอบอำนาจของตัวแทน แต่เนื่องจากความประมาทเลินเล่อของตัวแทนนั้น ได้ทำให้บุคคลภายนอกได้รับความเสียหาย เช่นนี้ ย่อมเป็นผลให้ตัวการเข้าผูกพันรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกในความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นด้วย อันเป็นความรับผิดชอบเพื่อละเมิดจากการกระทำของบุคคลอื่นในลักษณะตัวการต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของตัวแทน ซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 427 ที่กำหนดให้นำหลักกฎหมายเรื่องความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของลูกจ้างตามมาตรา 425 และสิทธิการไล่เบี้ยค่าสินไหมทดแทนที่นายจ้างได้ชดเชยให้แก่บุคคลภายนอกผู้เสียหายจากลูกจ้างได้ตามมาตรา 426 มาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดชอบของตัวการเพื่อการกระทำละเมิดของตัวแทนโดยอนุโลมด้วย เช่นนี้ เมื่อตัวการเข้าผูกพันรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกในความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น และชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลภายนอกไปแล้ว มาตรา 426 กำหนดให้ตัวการสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนที่ตัวการต้องชดเชยจากการกระทำละเมิดของตัวแทนหรือไล่เบี้ยเอาจากตัวแทนนั้นได้ (วิญญูฐา แสงสุข, 2562 : 143-144)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 603/2506 จำเลยที่ 2 เป็นหุ้นส่วนเดินรถโดยสารประจำทางกับจำเลยที่ 1 โดยจำเลยที่ 1 เป็นผู้ขับ จำเลยที่ 2 เป็นผู้ควบคุมรถและเก็บค่าโดยสาร ถ้าจำเลยที่ 1 ขับซึ่งรถยนต์

โดยประมาทเป็นเหตุให้บุตรโจทก์ถึงแก่ความตายและตัวโจทก์ได้รับบาดเจ็บ จำเลยที่ 2 ก็ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ในผลแห่งละเมิดที่จำเลยที่ 1 กระทำต่อโจทก์เช่นเดียวกับตัวการต้องร่วมรับผิดชอบกับตัวแทน ตามนัยมาตรา 1042 และ 427 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การที่กฎหมายกำหนดให้ใช้หลักความรับผิดชอบของนายจ้างมาใช้บังคับเกี่ยวกับเรื่องตัวการ เพราะลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวการตัวแทนกับความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างลูกจ้างนั้น เนื่องจากมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน โดยกิจการที่ตัวแทนได้ปฏิบัติไปภายในขอบอำนาจนั้น ถือเป็น กิจการของตัวการ เช่นเดียวกับกิจการที่ลูกจ้างได้ปฏิบัติไปในทางการที่จ้างของนายจ้าง อันถือเป็นกิจการของนายจ้างซึ่งนายจ้างต้องผูกพันรับผิดชอบในกิจการนั้น และการกระทำแทนตัวการก็ไม่ต่างอะไรกับการที่ลูกจ้างทำงานให้นายจ้าง (สุขุม ศุภินิตย์, 2537 : 121) ก่อให้ตัวการเกิด “สิทธิไล่เบี้ย” เอาแก่ตัวแทนเมื่อตัวการได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่ตัวการใช้บุคคลภายนอกผู้เสียหายไปแล้วได้

อย่างไรก็ดี ตัวแทนไม่ใช่ลูกจ้าง และมีความผูกพันตามกฎหมายกับตัวการที่แตกต่างกับความผูกพันตามหลักกฎหมายเรื่องนายจ้าง คือ เรื่องอำนาจควบคุมบังคับบัญชา โดยเฉพาะในรายละเอียดการทำงานของลูกจ้างโดยนายสามารถสั่งให้ลูกจ้างทำงานโดยวิธีใดก็ได้ เพื่อให้งานของนายจ้างสำเร็จลุล่วงไปโดยสมบูรณ์ ซึ่งการกับเรื่องตัวแทน ตัวการไม่มีอำนาจควบคุมสั่งการถึงรายละเอียดขั้นตอนการทำงาน หรือวิธีการทำงานของตัวแทน ตัวแทนจะมีอิสระในการทำงานที่ตัวแทนได้รับมอบหมาย เมื่อตัวแทนได้รับมอบอำนาจให้ทำการแทนแล้ว ตัวการก็หวังผลสำเร็จของงาน ตัวแทนจะทำการแทนด้วยวิธีการเช่นใดก็เป็นเรื่องของตัวแทน เว้นแต่เป็นเรื่องที่ตัวการมอบอำนาจโดยชัดแจ้งให้กระทำการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะ (ณัฐกานต์ เหลืองสุภาพรกุล, 2551 : 74-75)

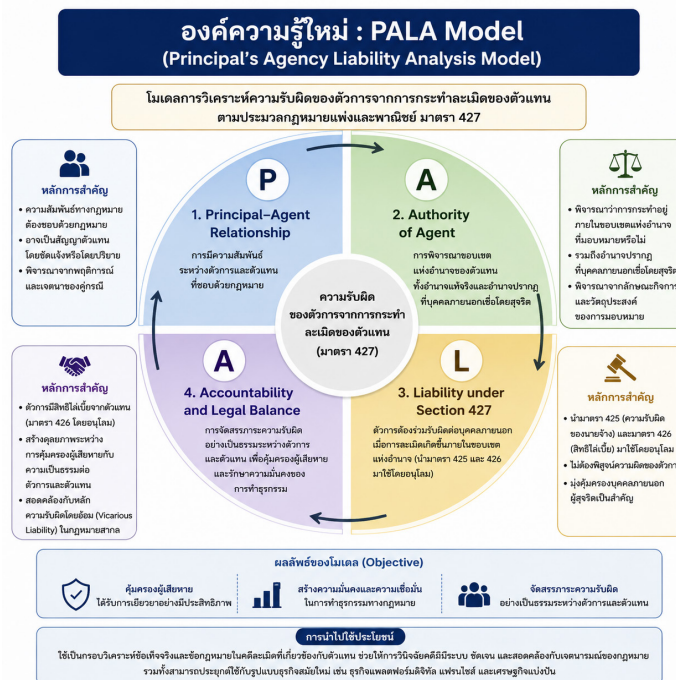
สรุป

การกระทำผิดกฎหมายโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยละเมิดนั้นจะต้องเป็นการกระทำผิดต่อกฎหมายและเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ซึ่งในส่วนความรับผิดชอบของนายจ้างกับลูกจ้างนั้น กฎหมายกำหนดให้นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำไปโดยทางการที่จ้าง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 425 และเมื่อนายจ้างซึ่งได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อละเมิดอันลูกจ้างได้ทำนั้นไปแล้วก็ชอบที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้างนั้น คือ นายจ้างมีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกจ้างชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากการที่นายจ้างได้ชดใช้ค่าเสียหายแก่บุคคลภายนอกผู้เสียหายจากลูกจ้างได้ เพราะความเสียหายเกิดจากการกระทำละเมิดของลูกจ้างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 426 และในส่วนความสัมพันธ์กรณีความรับผิดชอบของตัวการเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของตัวแทนระหว่าง

ตัวการตัวแทนนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 427 นั้น บัญญัติให้นำมาตรา 425 และ 426 มาใช้บังคับแก่ตัวการและตัวแทนด้วยโดยอนุโลม

โดยในกรณีที่ตัวแทนกระทำการแทนตัวการไปแล้ว เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอก อันเป็นกรณีที่ตัวแทนนั้น ได้กระทำการแทนไปภายในขอบอำนาจของตัวแทน แต่เนื่องจากความประมาทเลินเล่อของตัวแทนนั้น ได้ทำให้บุคคลภายนอกได้รับความเสียหาย เช่นนี้ย่อมเป็นผลให้ตัวการเข้าผูกพันรับผิดชอบบุคคลภายนอกในความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นด้วย อันเป็นความรับผิดชอบเพื่อละเมิดจากการกระทำของบุคคลอื่นในลักษณะตัวการต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของตัวแทน ซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 427 ที่กำหนดให้นำหลักกฎหมายเรื่องความรับผิดในการกระทำละเมิดของลูกจ้างตามมาตรา 425 และสิทธิการไล่เบี้ยค่าสินไหมทดแทนที่นายจ้างได้ชดใช้ให้แก่บุคคลภายนอกผู้เสียหายจากลูกจ้างได้ตามมาตรา 426 มาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดของตัวการเพื่อการกระทำละเมิดของตัวแทนโดยอนุโลมด้วย เช่นนี้ เมื่อตัวการเข้าผูกพันรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกในความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น และชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลภายนอกไปแล้ว มาตรา 426 กำหนดให้ตัวการสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนที่ตัวการต้องชดใช้จากการกระทำละเมิดของตัวแทนหรือไล่เบี้ยเอาจากตัวแทนนั้นได้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐกานต์ เหลืองสุภาพรกุล. (2548). ความรับผิดชอบของตัวการในการกระทำละเมิดของตัวแทน: ศึกษากรณี การเกิดสัญญาตัวแทน. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. (2535, 1 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา, 109 (42 ก).
- ไพจิตร บุญญพันธุ์. (2556). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด. (พิมพ์ครั้งที่ 9). สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.
- วิมลฐา แสงสุข. (2562). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า. (พิมพ์ครั้งที่ 4). โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศักดิ์ สมองชาติ. (2551). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดทาง ละเมิดของเจ้าหน้าที่. (พิมพ์ครั้งที่ 8). สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.
- สุมาลี วงษ์วิจิต. (2548). กฎหมายว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้. (พิมพ์ครั้งที่ 5). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุขุม ศุภนิตย์. (2537). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะละเมิด. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.